

2.09.–8.10.2017

DRAG

VISUAALKURNATUS

TALLINNA KUNSTIHOONE
TALLINN ART HALL

TALLINNA | TALLINN
FOTOKUU | PHOTOMONTH |
01.09.–29.10. 2017 | FOTOKUU
|.EE

Ossip Mandelštam on riskiinvestor, kes elab kodumaa majanduskrahhhi tõrju läbi raskeid aegu. Majanduse nurgakivi autotööstus soikus kogu Euroopas süsinikuhete piiramiseks kehtestatud hädaabinõude tõrju. Piirangud surusid põlvili ka muud tööstusharud: turismi, toidutööstuse, ehituse, spordi, põllumajanduse ja isegi tehnoloogia.

Ossip on mõningatele inimesele palju raha võlgu—see-sugust raha, mis õigustab puhkuseisei varjus perega salaja unisele Läänemere saarele kolimist. Ossipi naine Nadežda vihkab puhkuseisei, kuid lapsed asusid isa poolele. Kui Mandelštamide kruisilaev saare kummalises sadamas ankrusse heidab, silmab Ossip üllatusega selvepesula varikatusel luitunudkollast Kodaki reklaami. Peale suveniiripoe on see vaateulatuses ainus äri. Sellest on aastakümneid, kui keegi nägi viimati seda sõna väljaspool Ameerika hiphopi konteksti, millega Ossip üritab end ikka kursis hoida. Teine reklaam kirjaga “We Photoshop while u washi” näitab, et see paik on siiski veidike edasi arenenud. Kahtlemata mälerab Ossip Photoshopi sellest ajast, mil ta veel kohtingutel käis, ehkki transkujutiste tehnoloogia on ammu kaotanud vajaduse otsese pilditöötuse järele.

Tehniline vahemärkus: paljuski nagu fotod isiklike kaamerate ja nutitelefonide ajastul, on ka transkujutised loodud füüsilisest maailmast saadud andmete põhjal, mis on salvestatud “pilve” või—nagu Mandelštam eelistab seda nimetada—maa-aluses punkris asuvasse kihisevasse serverisse, mille ta müüs 2015. aastal HerpetoCorp Techile. Üks ninatark praktikant tavatses naljatada, et nad oleksid pidanud seda kutsuma salaukaks. Mida iganes. Enamik inimesi aga ei tea, et erinevalt fotodest, mida tuli “pildistada” “millestki”, näiteks inimesest või kassist, moodustuvad

I

transkujutised reaktsoonina nende tekitaja soovidele ja pettumustundele. Seda muidugi võimaldab “pilv” mootimatu andmekoguse kaudu, mida arhiveeritakse iga kasutaja jaoks ehk põhimõtteliselt kõikide inimeste jaoks. Kasutajale pakuvad transkujutised lihtsalt pidevat pildilist rahuldust. Ei ole sellist asja nagu halb transkujutis ning selle standardi aluseks olevad tehnilised mehhanismid inimesi eriti ei huvita.

Ossip teab seda kõike seetõttu, et ta investeeris HerpetoCorp Tech'i 2010. aastatel, mil valitses pildikogude buum. Ent ta müüs oma aktsiad liiga vara. Uhh, rumal. Teda valdab kahetsus, kuid seejärel tabab teda inspiratsioon: ta jääb siia paigale, sõlmib pesumaja omanikuga kokkuleppe ja muudab selle tagasihoidliku asutuse fotograafiamuuseumiks. Ta rajab sihtasutuse ning leiab mõned eestkosrjad ja praktikandi, kes kirjutaks rahastamistootlusi. Muuseumid on praegusel ebakindlal ajal hea äri—igatahes hea äri kellegi sellise jaoks, kelle praegune põhiline huvi on vältida meediatähelepanu ja püsida vaba pandiravatest varadest. Ja sellise kolka puhul nagu see siin eraldaks kunstinõukogu kindlasti raha kultuuri arendamiseks.

Teine tehniline vahemärkus: transkujutiste juures on suurepärane see, et need näevad paljuski välja nagu fotod—koguni sedavõrd, et keskmise turisti juhm pilk ei suudaks eristada ehtsat fotot pildikogemusest, mida nad ise saada soovivad. Maailma tähtsad fotomuuseumid seilavad selle ebamäärasuse harjal—koguni sedavõrd, et paljud kõigi aegade kuulsaimad fotod pakuvad visuaalset rahuldust samal raskesti hinnataval moel kui transkujutised. Sa satud nende peale ja nad oleksid justkui teadnud, et sa tuled: vaatavad sind, ründavad sind, armastavad sind.

II

Jutt tundub ümmargune, ja seda ta ongi. Transkujutised on nagu fotod, ja nüüd on fotod nagu transkujutised. Just nagu parima koduleiva tunnus on see, et see näeb välja, nagu oleks selle võinud poest osta. Esimene leib küpsetati oma lauale. Pood jäljendab kodu, mis omakorda väljendab lõpuks poodi.

Võib-olla mõistatate nüüd, millist rolli mängib kogu loos Ossipi perekond. Nadežda ja nende kaks väikest last tulid laevale puhkuseiseiks pakitud pagasi ja väikeste mänguasjadega. Sedamööda, kuidas pesemist vajav pesu kuhjuma hakkab, ajab Ossipi saladuslik viivitamine sadamalinna Nadeždat üha enam vihale. Kui sadamasse jõuavad kruisilaevad, millega nad saaksid edasi sõita, suundub mees pikkkadele jalutuskäikudele ega jõua pardalemineku ajaks kunagi tagasi. Naine kahtlustab, et külalistemaja vastuvõtulaus allkirjastakse nende nimel saadetisi. Siis aga kohaneb ta peaaegu märkamatult mõttega, et nad ei astu ühegi teise kruisilaeva pardale, ei sõida koju tagasi ning et see külalistemaja siin ongi kodu ja ta peab hakkama pesu pesema.

Kuud mööduvad ja saabub häid uudiseid: kunstinõukogust voolab raha ja fotograafiamuseum on kruisilaevaturistide seas menukas. Selles konkreetses sadamas ei ole eriti midagi muud teha. Turistid astuvad muuseumi lootuses näha kujutisi möödunud ajast ning nad ei pea pettuma. Sisu on alati piisavalt vana, aga alati ka piisavalt uus. Transkujutiste süsteem toimib hästi, sest seal ei võistle sellega miski, ning pidev ja üsnagi hästi iseenestest toimiv pildiringlus tähendab seda, et Mandelštamid ei pea isegi oma väljapanekute värskendamise pärast liialt muretsema.

Nadežda aitab Ossipit muuseumis, tervitades enamasti külalisi ja tegutsedes vahendajana. Ta jutustab turistidele

III

mõnest oma lemmikpildist ja linnakese ajalooost, mida tutvustas talle endine pesumaja omanik. Muud polegi õigupoolest kuigi palju öelda. Pildid räägivad ise enda eest ja kõik on rõõmsad. Noh, peaaegu kõik ja peaaegu alati.

Ühel hommikul näeb Ossip Mandelštam ärgates oma suletud laugude siseküljel ähmast kujutist. See on lihtne värviliste laikude muster. Laigud võbelevad veidi, kui ta üritab pilku neile fokuseerida, ja alles siis, kui ta uuesti suigatab, muutuvad nende piirjooned teravaks. Lilled? See-sugused lilled, mis võiksid olla tikitud taskurätikule või trükitud odavale kardinale. Ta uinub uuesti ja muster neeldub.

Sellest ajast peale ilmub muster ikka ja jälle, alati siis, kui mehe silmad on suletud. Ossip mõistatab, kas lilled pärinevad tema mälestustest: vahest olid sellise mustriga Kiko kardinad, mida talle alati meeldis vaadelda voodi kohal voogamas, kui aken oli lahti? Ta oli end süüdi tundnud, et polnud vastanud Kiko kõnedele, aga kuidas saanuks ta talle kõigest rääkida: otsingutest, korterist, naisest, elust? Ma võin teinekord olla ikka uskumatu sitapea, mõtleb Ossip. Aga alati leidub mõni uus Kiko.

Ossip õpib elama asjaoluga, et teda kummitavad Kiko oletatavad kardinad ning et see lillevärk on lihtsalt midagi, mida ta aju unenäo kummaski otsas teeb. Sellest pole hullu, kuni sama hakkab toimuma ka muude, konkreetsemate piltidega: pehme mustanahaline käsi kolmnurga kohal, ilma näota vana mees. Kujutluspildid muutuvad tülikaks ning seejärel häirivaks. Ossip tahaks need unustada. Aga kuidas sa unustad midagi, mida sa võib-olla ei mäletagi?

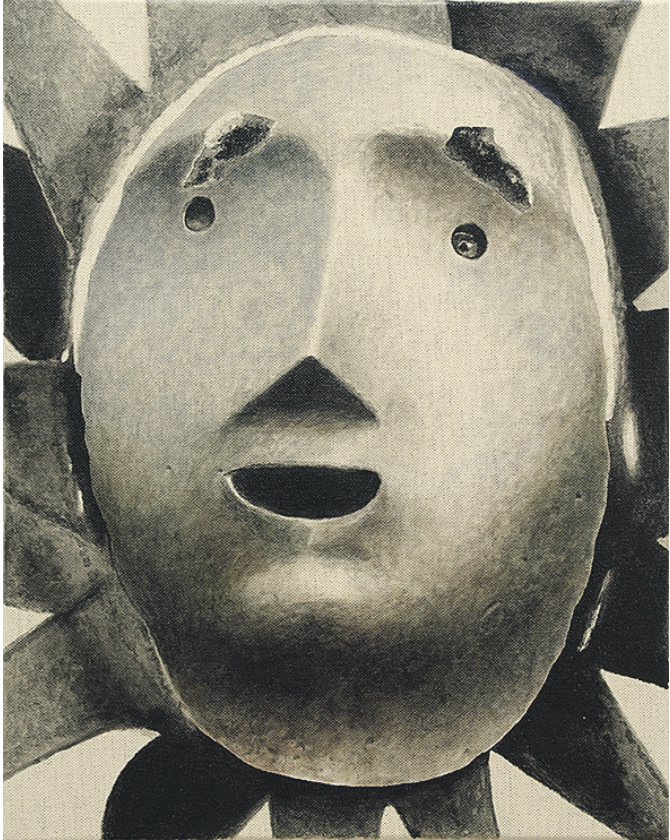
Kust need pildid tulevad, ja miks need korralikult ei unune? On need ehk jäänukid muuseumist? Kas ta mõtleb neid välja? Miks? Ossip peab sellele jälile saama.

IV

Universum on lähipaistmatu
ja üksildane mõte.
mis on juba tühinevõõr
inimese suletud silmade
nagu punenäärurum
mälus üht nägemata.

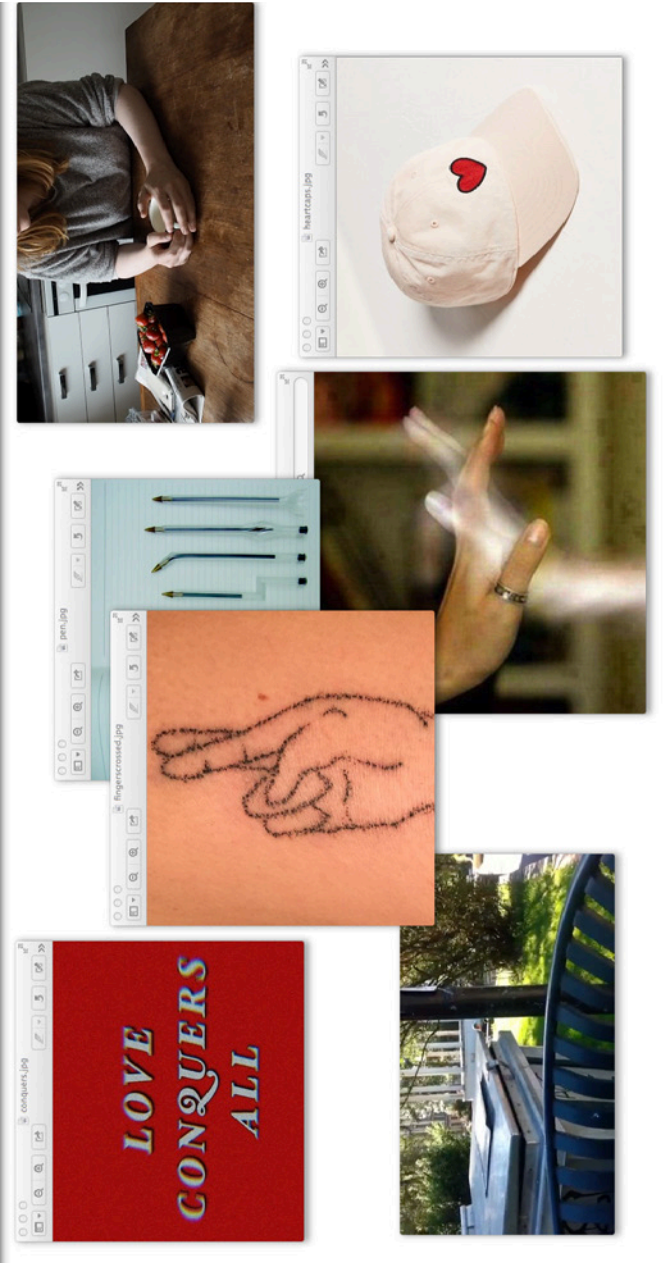
Andrew Amorim

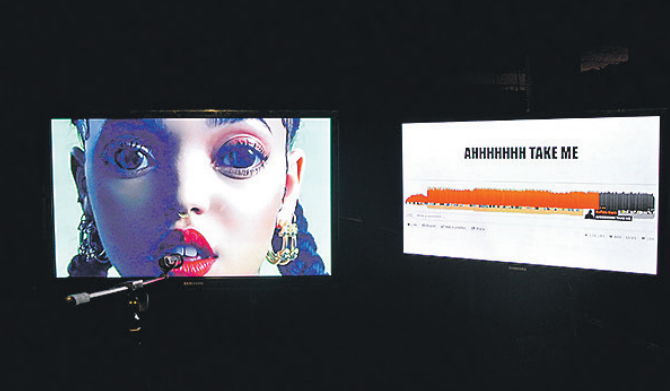
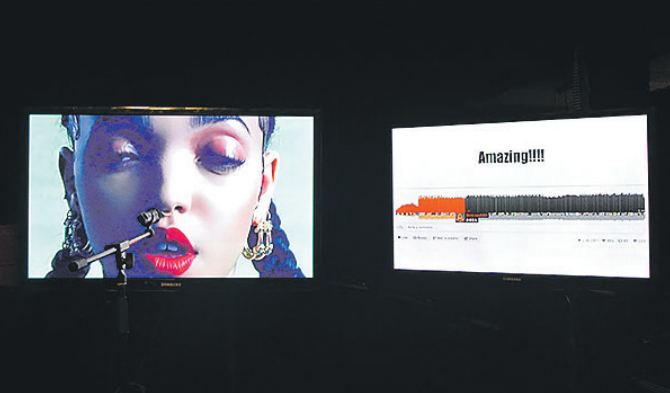
Carl Johan Högborg

Mathijs van Geest

Victoria Durnak

Henri Hütt

Andrew Amorim

PUUDUTUSE JÄREL I
HD-videoinstallatsioon
17 min 45 s
2015–2016

PUUDUTUSE JÄREL II
HD-videoinstallatsioon
7 min 40 s
2015–2016

Teksti autor: Federica Bueti
Teksti luges: Johanna Balet Lettmayer

Esinejad: Ole Martin Meland, Timothy Bartlett, Nilkolay Tysse Øberg, Henrik Nordin
Operaator: Kjell Gunnar Hjartholm-Knudsen
Helioperaator: Jorunn Børve Eriksen
Valgustaja/assistent: Mats Willassen
Helimontaaž ja trummid: Anand Chetty

“Video pealetükkivad sosinad, mis annavad maailmalõpu kohta kõige magedama, kuid usutavama seletuse; saabuva asteroidi, sunnivad meid otsa vaatama perverssele apokalüptilisele tungile, mis on sügavalt juurdunud arenenud maailma kollektiivsesse psüühikasse. See tung kahjustada, rikkuda ja varjata seda, mida meie jaoks toodetakse, peab olema sama suureks ajendiks millessegi panustada kui soov antud panust kaitsta, selle eest hoolt kanda. See on paratamatu – kui sa millessegi panustad, siis oled allakäigu eest vastutav. Mida rohkem sa hoolt kannad, seda enam oled süüdi, kui vältimatu juhtub, sest kõik asjad peavad alla käima. Video “Puudutuse järel” tegelased kutsuvad esile seda vältimatut lagunemist, aeledes mudas ja rikkudes sellega oma säravaid riideid nii eripäralt, kvaliteedilt kui ka väärtuselt. Nad võitlevad oma riietega, kasutades kogu oma keha lagundamise vahendina.”

— katkend Kristian Skylstadi pealkirjata tekstist, mis avaldati Amorimi näituse “After Touch III” avamise puhul Genovas Space4235 galeriis aastal 2016.

Mathijs van Geest

KUI KAUGELE ULATUB NIMETISSÕRM?
Vitraaž
120 x 50cm
2017

Pilvedele saame nende määratlemata olekus omistada motive ja sümboleid. Me osutame nendele, projitseerimaks pilvedele oma soove, hirme ja lootusi, kuigi teame väga hästi, et need nooled lendavad nendest kaduvatest kehast läbi. Skulptuur “Kui kaugele ulatub nimetissõrm?” mõtiskleb, et milline jõud on nimetissõrmel? Kus, sõrme, silma jaaju vahel, asub näpuga näitamise piir?

KUSTUTAJA
Digitrükkis läikevabal pinnal
50 x 71cm, raamitud
2017

VAATAMA JÄRELE VAATAMA JÄRELE
JÄRELE JÄRELE VAATAMA JÄRELE
VAATAMA
Mikrokiust lapid, leitud ja raamitud
kõik 50x70cm
2016/2017

Seeria “Vaatama järele vaatama järele järele järele vaatama järele vaatama” on jätkuvalt täienev kogu mikrokiust lappe, mis on leitud suvalistest kohtadest ja eri linnade tänavatelt. Tõenäoliselt on neid kasutatud prillide ja päikesepillide puhastamiseks ning neisse võib suhtuda kui erinevate jälgede hoidjatesse: eelkõige on loomulikult tegu sõrmejälgedega, tolmuga ja plekkidega. Kuidas on aga nende vaatepiltidega, mis on prilliklaase pidevalt läbistanud ja läätsedele oma “jäljed” jätnud, ja mis on samuti lappidega ära pühitud? See lapi kogu paigutub kaotatu ja leitu, kõrvalejuhtiva ja kõrvalejuhitu vahele.

Henri Hütt

TEATRISEERITUD
Installatsioon kuue Samsungi 40-tollise lameekraaniga
2017

Kui lähedale saab veel minna, kui on vaataja ja vaatamäng (ning nende vahelsus)? Kui sisse saab veel suumida, kui on ootused ning reaalsus (ja nendevahelsus)? Kui täpsemini saab veel tabada, kui on õiged ning veel õigemad hetked? Või kuidas eristada piiri valguse ning pimeduse vahel? See tabamatu vahelsus on kui pimedus kahe majakasähvatus vahel. Vahemik kellatiksust kellatiksuni. Tühi vahepealsus kui tühjus sündmuste vahel, mille tunnistajateks koos oleme. Kui ära saab veel eksida, kui on ruum ning mõni teine ruum (ja nendevahelsus)? Seisak ajas, kui mitte midagi ei toimu, võimaldab meil olla koos.

Carl Johan Högborg

NAINE RÄÄGIB – UUS FRIIS KOLME KÕRVALTVAATAJAGA
Neljaosaline friis dialoogis kolme väikese portreega
2017

Catherine-Elise Müller töötas kaubanduses, kuid oli kutsumuselt meedium. Teda tuntakse paremini Hélène Smithi nime all ning eelmise sajandi alguses oli Genfi koorekihist publik tema küünlavalgel peetud spiritistlike seansside lummuses. Ta kutsus välja kuulsaid vaime, näiteks Marie Antoinette’i, ja luges Victor Hugona luuletusi ette, kuid on eelkõige kuulnud oma “Marsi tsükli” poolest – see oli seitsmeaastane vahemik, mille jooksul ta astus ühendusse Marsi elanikega. Ta rääkis nende linnadest, joonistas sealsest faunast pilte ja rääkis soravalt marslaste keelt. Kindlasti toimus selle seitsme aasta jooksul Smithi elus veel palju huvitavat, kuid nagu pahatihti juhtub, saame tugineda üksnes teiste tõlgendustele tema elust, mitte tema enda häälele. Genfi ülikooli psühholoogiaprofessor Théodore Flournoy manööverdas end Smithi ellu ning kirjutas raamatu, millega saavutas suure kuulsuse ja samaväärselt hävitas Smithi oma. André Breton võttis Smithi oma sürrealistide sekki ja kirjutas tema kohta romaani “Nadja”. Smithi surmast saadik on terve rida valgeid mehi teda tõlgendanud: naine räägib, ja mees tõlgendab. Loomulikult mõistan ma nende sõnade irooniat – ma pole ise midagi muud kui uusim tegelane selles nimistus.

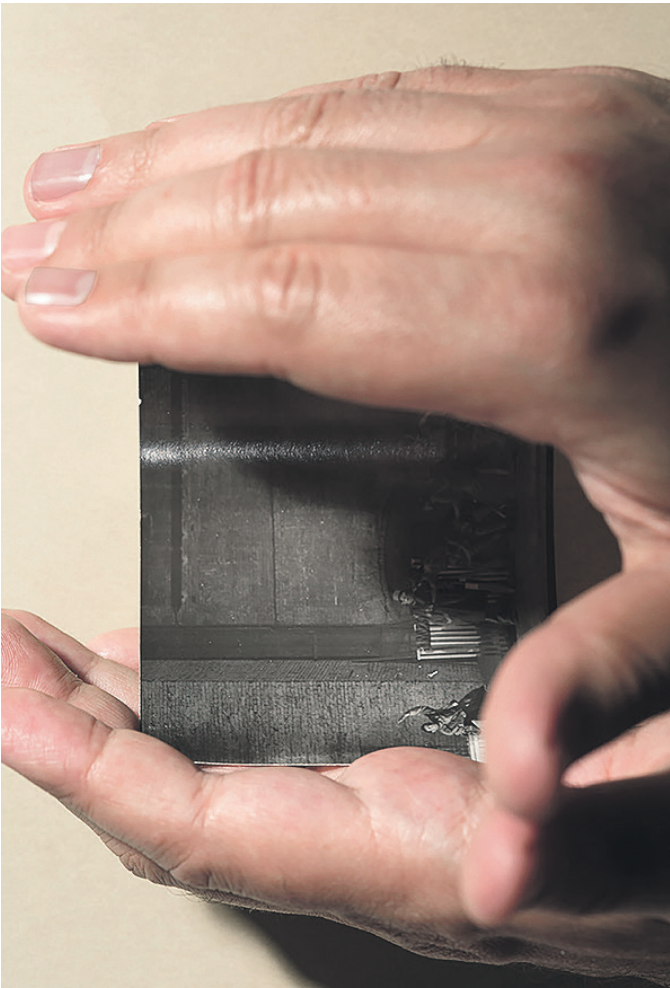
Victoria Durnak

ÜKSNES ARMASTUS VÕIB MURDA
SU SÜDAME
Film, T-särgid, küünal
2017

Vahel leiame ma end ekraanist eemal käitumas sedasi, nagu käitun veebis. Ma taban end metroos teisi põhjalikult uurimast, kujutamas ette nende elusid, unistusi ja pettumusi. Mul tekib kiiresti tunne, et need võõrad on mu sõbrad. Blogijad, instagrammijad, kaaskunstnikud. Mõned inimesed tajuvad seda romantiliselt. Nemad kannatavad erotomaania all ning neid ravitakse teraapia ja rohtudega, sest nad võivad oma hingesugulastele ohuks olla.

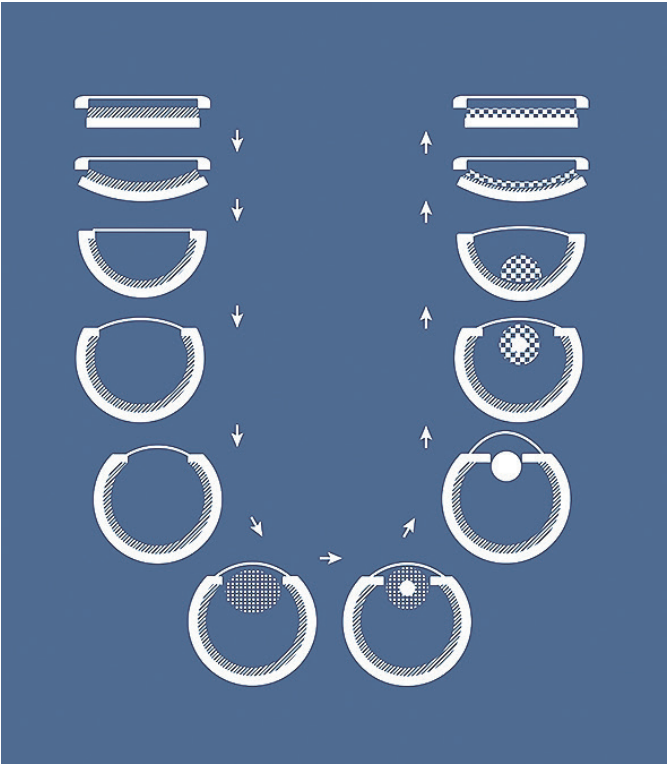
Mårten Spångberg

Antonis Pittas

Paul Kuimet

Toril Johannessen

Laura Kuusk

Toril Johannessen

SILMA LEIUTUS JA SELLE LÕPP
Kuuldemäng, paberkujud, raamitud trügis
35 minutit
2017

“Silma leiutus ja selle lõpp” on kuulde-
mäng nägemistajust ja visualiseerimisest,
kuid ka oletuslik lugu sellest, kuidas
silma looduses tekkis ning kuidas see
võib tulevikus nägemiselundina iganeda.
Mx-nimelise tegelase vaatevinklist
jutustatud narratiivi alusmõtteks on
see, et digitaaltehnoloogiad mõjutavad
seda, kuidas me maailma tajume. Ajal,
mil prognoosivad tehnoloogiad ja
üldine järelevalve on üha enam levinud,
muutuvad meie ootused selle kohta,
mida meil on tuleviku kohta võimalik
teada ja kuidas saame seda ennetada.

Paul Kuimet

KULDNE KODU
16 mm film, tagantprojektsioon,
4 min 26 s korduvisituses
2017

Kaamera: Jaan Kronberg
Postproduktsoon: Margus Voll
Värvimääratlus: Dirk De Jonghe

*Teos kuulub EV100 kunstiprogrammi
“Sada kunstimaastikku”*

Selles korduvast filmilõigust uurib
kaamera kahte arhitektuurikeskkonda,
mis on ehitatud ideoloogiliselt
erinevatel ajastutel. Pärnu Kolhooside
Ehituskontori elamukompleks Kuldne
Kodu – Toomas Reinu 1970. aastatel
kavandatud suurhoone – on üks
vähesi näiteid Eesti modernistlikust
arhitektuurist ja disainist sellises
mastaabis ja utoopilises täielikkuses.
Selles katkematu üksikvõttega filmis näib
hoone mõju olevat nii kaugeleulatuv, et
filmi teises pooles nähtav 2000. aastatel
ehitatud elamuüksuste disain kannab
endas endiselt jälgi konstruktivismist
inspireeritud püüdlustest, mis on
seotud kommunaalse elamisega
varajases Nõukogude Liidus. Nii nagu
filmi struktuuriks on pidev kordus,
viitavad mõlemas keskkonnas ennast
kordavad disainielemendid ja värvid
benjaminilikule mõttele, et iga põlvkonna
revolutsioon lunastab või jätkab kõiki
eelnevaid revolutsioone. Täiendavalt
loob hõljuva kaameraliikumise ja 16
mm filmiprojektsiooni kombineerimine
erinevate tehnoloogiaajastute
põimumise, mis annab tooni kogu filmile.

Mårten Spångberg

UUDISED VIIMASTELT
RAHVUSVAHELISTELT KÕVADEL
TEGIJATELT

Maalid, esemed, helid
Hei! kestus kokku umbes 3 tundi.
Heliteost saab kuulata audiogiidist
numbrite 20, 21, 22 ja 23 alt.
2017

Noor ameeriklanna loeb sissejuhatust
art moderne'i. Tüdruk, kelle nina küündib
ta hääle kohta liialt esile. Maalid, mis ei
ole need, mis nad esmapilgul paistavad.
Ishakanud (terve grupp), võrgutavad ja
mustad, keda on võimatu tähelepanuta
jätta, sest nad on äratuntavad. Prantsuse
romaanikirjanik, kes kasutab lühikesi
stakaato-lauseid. Pimedus, mis laotub
laiali, mis langeb me peale nagu hall tekk,
on kui keskmise suurusega kontorihoone
vastuvõtulaud. Saabub silmapaistev
pimedus, pimeduse pimedus, millest
on välja vaagnud millegi jäljedki. Õõ on
ennast neelav topeltring, kui selle kogud
muutuvad erogeenseteks maastikeks.
Kõik on võrdset ja nüüd. Vaatamiseks ei
ole siin miski, kuid eimiskist kerkib vedel
pimedus, mis ujutab meie mõistused üle.
Hääl tuleb tagasi ja pöörab ümber nagu
Robert Pattinson.

Laura Kuusk

KAVER
360-kraadine korduvisituses VR video
2017

Idee ja lavastus: Laura Kuusk
Koreograaf: Kaja Kann
Tantsijad: Kaja Kann, Kadi Metsoja ja
Lars Schmidt
Kaameratöö ja montaaž : Sander
Somma, MEDIT (Tallinna Ülikooli
Meediainnovatsiooni ja Digikultuuri
Tippkeskus)
Tänud: Hetti Lump, Ehituse ABC, Katri
Auser, Jekaterina Salamatova

See 360-kraadine videoteos on
koreograafiline rännak kaugusesse
kehade ja keskkonna, vaataja ja kujutise
ning ehtsa enese idee ja laenude
ja tsitaatide reaalsuse vahel ihade
üleüldistes standardites.
Tantsijad kasutavad oma kehasid, et
asuda (de)konstrueerimise kohtades;
nendes paikades, mis hõlbustavad olulisi
(enese)konstrueerimise protsesse:
näitusesaal, ehituspood ja müügis olev
korter.

Need žestid – laenatud, varastatud
ja tsiteeritud – on meie igapäeva
ehitusklotsid. Need moodustavad
liigutuste keskkonna, milles langetatakse
otsuseid – kas tee või kohv, tapeedi
valimine, kas reisida või jääda, töötada
või õppida –, juhul kui on luksust selliseid
otsuseid langetada. Kas see on tööline?
Seisa mu kõrval. Lase sellest lahti.

Antonis Pittas

KÄED KÜLJES
Installatsioon vaibaga kaetud
skulptuuri, pehmete skulptuuride ja
projitseeritud slaididega
2017

Tänapäevase sotsiaaldünaamika
käsitlemiseks on Antonis Pittase tööd
viimastel aastatel kaldunud mõtisklustele
ajaloolise avangardismi, vene formalismi
pärandi taaskäivitamise ja Bauhausi üle.
Tuginedes modernistlikule formalismile,
paigutab Pittas selle esteetilised tavad
ümber nüüdisaegsete protestiliikumiste
ja nende poolt rakendavate esteetiliste
strateegiate konteksti ning muudab
mässumeelsed väljendumisvormid sel
viisil monumentideks. Installatsioonis
“Käed küljes” on ühendatud kolmnurkne
amfiteatri-struktuur ja kaks paari
(kunstniku enda käte järgi loodud) musti
pehmeid kunstnahast käeskuptuure,
et luua näituseküllastajate jaoks
funktsionaalne skulptuurne keskkond.
Slaididelt projitseeritakse kujutisi,
millel Pittase enda käed käivad ümber
vene avangardismi arhiivmaterjalidega.
Üheskoos tõmbavad need elemendid
vaataja taktiilsesse süsteemi, kus
vaidlustatakse väärtust, performatiivsust
ja materiaalsel ajalugu. Pittas tuletab
meile meelde, et meie tunnetuslikud
sõnavarad on ideoloogiast läbi põimunud.

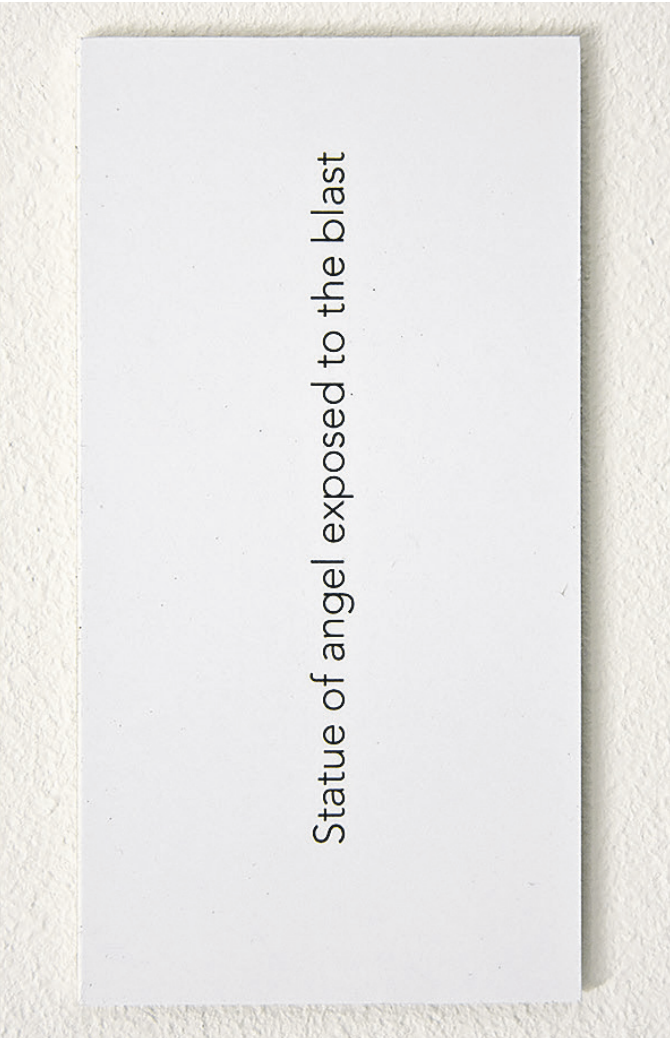
André Tehrani

Kristina Õllek

James Webb

James Webb

James Webb

PEALKIRJATA (9. AUGUST)
Installatsioon, 75 etiketti
2005–2010

Teos koosneb 75 etiketi tekstidest, mis tutvustavad väljapanekut Nagasaki aatomipommimuuseumis, kus talletatakse ja mälestatakse 9. augusti 1945. aasta sündmustega seonduvat. Kunstnik tegi nendest siltidest koopiad ja esitas need kõik korraga nn muuseumikaardi formaadis, teisaldatuina nendest esemetest, jäänustest ja fotodest, mida sildid on mõeldud kirjeldama. Need tekstid, mida võimendab nende eraldatus oma visuaalsetest vastetest, väljendavad ja tähistavad mõtteid traumast ja ilmaolemisest.

“Pealkirjata (9. august)” eksisteerib muundatavate tekstide seeriana, mida saab ümber vormindada, kujundada ja paigutada vastavalt kontekstile, milles neid esitatakse. Teos viitab muuseumikaardi esteetikale, kuid muus osas ei ole seotud ühegi konkreetse kirjatüübi ega vormindusega.

KARJE (GUERNICA)
Allkirjastatud sertifikaat ja heliinstallatsioon
2008

James Webbi 2008. aasta “Karje (Guernica)” oli sekkumine Hispaania rahvusgaleriis Reina Sofias, kus muuseumitöötajaid julgustati Pablo Picasso “Guernica” juures karjuma. Kuna Picassode perekond omab õiguseid maali kujutisele, ei lubatud kunstnikul projekti visuaalselt talletada.

Foto: Anthea Pokroy

RIDA ISIKLIKKE KÜSIMUSI, MIS ESITATI FOTOMUUSEUMIS FOTOLE TÄHISEGA “F. FREIBERG. 1859”
Heli ja fotoinstallatsioon Fotomuuseumis
2017

Kunstnik valis välja ühe muuseumikogu vanima ja märkimisväärsima foto: 1859. aastal tehtud ambrotüübi, mis sai kannatada 1960. aastatel, kui konservaator määris seda alkoholiga ja moonutas sellega kujutist. See muudetud objekt on Webbi päringute subjektiks – ta on valmistanud ette küsimused, mida fotole endale esitada, koheldes seda kui mõtlevat olendit ja soovides näha, mida on võimalik teada saada. Installatsioonis on ambrotüüp pandud välja sedasi, et see on silmitsi küsija kehatu häälega.

TUNDMATU
kohapealne heliinstallatsioon
Fotomuuseumis
2017

Fotomuuseumi valduses on üks kogu Tallinna inimeste poolt aastate jooksul annetatud fotosid. Need kujutavad pulmi ja matuseid, ametlikke portreesid ja juhuslikke ülesvõtteid. Fotod on enamjaolt anonüümsed ja arvele võtmata – neid nimetatakse “tundmatuteks” ning endiselt on ebaselge, kas need on säilitamist väärt ajaloolised dokumendid või mitte. Kunstnik kutsus dramaturg Louis Viljoeni tundmatuid fotosid üheskoos läbi lappama ning otsima seoseid, narrative ja lugusid, millele need võiksid vihjata. Pildid andsid neile visuaalse tõuke genereerimaks valimiku kirjanduslikke pilte, millele paar näitlejat saaksid hääled anda. Need sõnad edastatakse kõlarisüsteemist muuseumi tühja keldrisse; ruumi, mis on erinevatel aegadel olnud vangla, avalik käimla ja kodutute varjupaik.

Kõik tööd esitatud blank projectsi ja Galerie Imane Farësi loal.

Kristina Õllek

MOONDUNUD KÄED
Installatsioon, pleksiklaas, UV-trükk
Kaks pleksiklaasist väljapanekuhoidjat
2017

OBJEKTID (1.1-1.3) ON LAENUL AJUTISEL VÄLJAPANEKUL
Installatsioon, pleksiklaas, UV-trükk, roostevabast terasest kinnitused
2017

“Objektid (1.1-1.3) on laenul ajutisel väljapanekul” on installatsioon, mille keskmes on tuleviku arheoloogia ja muuseumite väljapanekute teema tänapäevase visuaalkultuuri ja selle (im)materiaalsuse kontekstis. See käsitleb muuseumikogu ideed, seades küsimuse alla artefakti ja selle kujutamise vahelise seose. Astudes dialoogi näituse “Visuaalkurnatus” teiste töödega, annab see installatsioon aimu puuduolekust, esemete asendamisest, saades ise uueks artefaktiks.

André Tehrani

HEX #000D1A > #FAFBFC

Akrüül MDF-plaatidele tõmmatud polüestrist lõuendil, aerosoolvärviga varjutatud karpraamiga
40 x 100 cm
2016

HEX #142739A > #4DFFB8

Akrüül MDF-plaatidele tõmmatud polüestrist lõuendil, aerosoolvärviga varjutatud karpraamiga
80 x 80 cm
2017

HEX #33CCCC > #9900FF

Akrüül MDF-plaatidele tõmmatud polüestrist lõuendil, aerosoolvärviga varjutatud karpraamiga
35,2 x 50,1 cm
2017

Need tööd kuuluvad André Tehrani Systemic Paintings (“Süsteemsed maaild”) seeriasse ja põhinevad digijoonistel Pärsia plaadikunsti mustritest, milles struktuurse võrgustiku tükid on piiritletud erinevat värvi kujunditeks. Digitaalse visandi iga element kodeeritakse RGB-kolmikväärtusega, millel põhineb üldlevinud värvuste kuuteistkümnendüsteem, mida kasutatakse veebilehtedel värvide kuvamiseks. Arvutistatud jooniste värvivälju – mida esialgu kuvatakse ekraanil punase, roheline ja sinise valguse kombinatsioonidena – tõlgendavad seejärel kaks lisasüsteemi, mis põhinevad teistsugustel põhivärvustel, ja alles siis kantakse joonised lõuendile. Tehrani maalid uurivad värvispektri masinakoodi transkribeerimisel toimuvaid kromaatilisi lahterdamisi ning on kui paberkoopiad virtuaalsetest värviproovidest, mis on maallriteibi ja pintslitega üksikasjalikult reprodutseeritud.

See oli 2014. aasta aprillis, kui ma enne praegust näitust viimati vastutasin (või siis pooleldi vastutasin) grupinäituse eest. Tundsin end nagu kuraator ja panin väljapaneku kokku koos kunstnik-kuraatori André Tehraniga, kes osaleb ka siinsel näitusel. Näituse nimi oli “Soft Measures” (“Pehmed meetmed”) ja see toimus kaasaegse kunsti keskuse WIELSi projektiruumis. Vahepeal ei ole ma kureerinud ainsatki grupinäitust ja isegi siinsega on mul väga raske kohaneda. Ma tean, et kõik kunstiteosed on fantastilised, aga näitusena... Ma pole kindel, mida ma olen tekitanud – kui üldse midagi.

Idee näitusest kui meediumist, või veelgi lihtsamalt millestki, millest tahes, on minu jaoks lahendamatu probleem. Ma pole kindel, kas näitus on “asi”, ja ma pelgan seda nimetada meediumiks kunstilises tähenduses. Ent meedium mikrobioloogilises või teaduslikus tähenduses – see toimib. Näitus võiks olla püdel vormitu aine, milles organismid saavad kasvada ja muunduda, üksteist süüa ja paljuneda. Sa pistad bakterid sisse, kustutad tuled, ja kui sa tagasi tuled, on elav ollus igasse suunda laiali valgunud. See aine on küll elav, aga ilma eluta. Sellel pole ei aju, ambitsiooni, soove ega valutundlikkust. See elab, kuni ükskord sureb, ning hävitab oma teel teisi aineid, tehes sellega mõnikord head ja teinekord halba, neid kahte ometi eristamata. Ma loodan, et kunst kohtleb mu ideid samamoodi – millegi sellisena, milles levida ja oma asja ajada.

Jätkan selle pihtimusliku tooniga, sest mulle on tähtis, et te teaksite, et see olen mina, kes selle kõik välja mõtles – mina, isik nimega Anthea, lihtsalt üks inimene, mitte eriti taibukas ega läbinägelik ning kindlasti mitte kehatu institutsiooni-line aju. Minu aju on ikka veel mu kehas

ja see keha peaks koosnema suurelt jaolt veest ehk meediumist, milles toimuvad pidevalt kõikvõimalikud keemilised reaktsioonid ja väikesed sõjad, mis sunnivad mind ütlema asju nagu “ma armastan teid” ning olema saamatu oma isiklike rahaasjade korraldamises. Sest asjalood on sellised, et ma tõepoolest armastan teid ja mu rahaasjad on katastroofilises seisus. On tähtis, et te seda teaksite.

Ma ei usalda kuraatoritegevust, kuraatoreid endid usaldan ma aga veelgi vähem. Ma säästan teid karmist õppetunnist ja ütlen teile lihtsalt, et kuraatorid on läbi ja lõhki ebausaldusväärsed.

Näituse kunstilise meediumina käsitlemise ehk kureerimise probleem seisneb selles, et isegi kui sa kuraatorina auväärselt käitud ja kunstiteose loogikat justkui “järgid”, jõuad sa ikkagi lõpuks välja ühte kahest koledast paigast. Esimene on odav tsirkuseversioon Graham Harmani objektile suunatud ontoloogiast ning teine, sagedasem, on solvav mõtte näitusest kui iseseisvast maailmast. See on justkui Harmani kontseptsiooni vinniline nõbu ja peidupaik neile, kes ikka veel aeg-ajalt Foucault’d tsiteerivad: spekulatiivne realism. “Visuaalkurnatuses” pakun ma teile midagi, mida võiks pidada objektile suunatud ontoloogia harjutuseks ja mis tundub liigagi sarnane spekulatiivsele realismile, aga ma oletan, et te usute mind, kui ma teile kohe ütlen, et see pole tegelikult kumbki neist. Ma pole Foucault’d isegi kunagi tõeliselt lugenud, vähemasti mitte innukalt. Ta oli liiga veendunud.

Ilmselgelt ei ole olemas näitust kui iseseisvat maailma väljaspool kuraatori kujutlusvõimet ning täpselt seal peitub ka eksiarvamus, et kuraatorid tajuvad eriliselt kunstiteostevahelist võnkumist ja suudavad sinu kui vaataja jaoks tekitada seoseid, mis aitavad sul teoseid paremini mõista. Tegelikult on kogu kuraatorlik lähenemisviis tõe omamise ja

levitamise näitemäng, paljastamine, mis laseb hea asja puhtal ja tõelisel valgusel paista nende silmadesse, keda on siiani lõbustatud varjumängudega koopaseinal. Kuraatoritegevus ei pelga keerukust ega selgusetust, aga see peab sellesama keerukuse kohta teile alati tõtt rääkima ning olema teadaolevalt selle tõe allikas.

Platoni koopa võrdpilt on üks kasulikumaid ilukirjandustekste, mis Euroopa-keskses teaduses eales kanoniseeritud. See pole üksnes aluseks mõtlemisele reaalsusest ja representatsioonist, tõe, vormi ja väljenduse olemusest, vaid see on ühtlasi ka fotograafia käsitlemise ja esteetilise tõlgenduse lähtepunkt. Nende kahe koosinemine ei ole pelgalt kokkusattumus. Sest enne kui François Laruelle tutvustas mittefotograafia ja ebastandardse esteetika ideid (vastavalt 2011 ja 2012), ei olnud fotograafial esteetikas muud positsiooni kui tõlgendusobjekti oma – eeldusel, et esteetika ja filosoofia tingimused olid ette antud. Fotograafia on alati allutatud ühelt poolt esteetikale (kunstifotograafia puhul) ja teiselt poolt oma sisule ehk fotost väljapoole jääva maailma ontoloogiale.

Kui kuraatorlus eksisteerinuks Platoni ajal, olnuks kuraator isik, kes kirjutauks ajakirja e-flux “Art Agenda” rubriigi jaoks juhtnöörid koopast väljumiseks. Ja väljapääsu juures leiaksite ta koos paari kolleegiga ootamas, et selgitada teile, kuidas toimib päike. Aga nüüd mõtlen ma: mis saab siis, kui sulgеме koopa sissekäigu, nii et keegi ei saaks lahkuda, veendume, et kuraator jääb välja ning puhume leegi surnuks? Aegade jooksul on pimedates koobastes toimunud suurepäraseid asju. Jeesus tegi esimese foto, lebades kõigi pilkude eest varjatuna surnult koopas. Mõne allika järgi tekkis tema näo kujutis surilinale lihtsalt enam-vähem tema jumaliku Jeesuse-olemuse tõttu. Teised allikad väidavad, et tegu oli tema määrdunud ja verise näo jäljendiga, lekkiva surnudolekuga, mis

imbus riidesse ja tekitas kujutise. Pimedus kui valguse petis.

Teine suurepärase asi pilkaspimeda koopa juures on see, et kuivõrd nägijad sõltuvad maailma kohta tõe teada saamisel oma silmadest, ei või teada, kes veel sinuga koopas viibib. Tahan olla kuraatori igavlev kolleeg, kes hiilib koopasse, just siis, kui kivi veereb päikese ette, nagu Jeesuse salajane tüdruksõber või siis nahkhiir (kes mängib samuti filosoofia ajaloos tähtsat rolli), et saaksin välja selgitada, kuidas mitte midagi näha ega öelda. See poleks mitte sisu puudumine, vaid see, mida Mårten Spångberg on (ma arvan, et Laruelle’i järgi) nimetanud “eimillegi eimillekski”.

Laruelle’i jaoks ei tähenda mittefotograafia niivõrd lähenemisviisi fotograafiale, kuivõrd fotograafilist lähenemisviisi. See on maailma tulemise viis, hoiak maailma suhtes, mis imeb seda endasse ja dubleerib seda isegi enne valgustuse sähvatust, isegi pimedas. “Fotod on hoomamatu identiteedi tuhat lamedat külge. See identiteet särab – ja teinekord tuhmilt – ainult millegi muu kaudu. Mida muud peitubki fotos peale uudishimuliku ja himura pilgu?” kirjutab Laruelle tekstis “Mittefotograafia kontseptsioon” (“The Concept of Non-Photography”), ja see on kõigest esimene lehekülg.

Maailm on kloonitud fotograafilise materjali aine sees, mis kujutab endast nii teda ennast kui ka meelte ja intellekti analoogi. Fotograafia annab meile teadmise, see tähendab, et me tõmbame universumi pimedusest välja ja põletame selle välgu-noolega epistemoloogia arvutuslikeks protsessideks. Me pühitseme maailma sisse kui valguse maailma.

Jumal küll.

Siin on tähtis teada, et tegu pole ei fenomenoloogia ega metafüüsikaga ning kindlasti mitte ka simulaakrumiga. See eelneb kõigile neile. See on esimene

väljamõeldis. Loomine. Me kloonime maailma kui fotot, et seda tundma õppida ja selles elada. Ja ometi ei tunne me seda. Tunneme ainult selle klooni välisilmet. Laruelle’i jaoks on fotograafiline vaatamine ontoloogiline, ehkki selle asemel et paljastada maailma olemust – Kõike ja Ühte, tõelist, X-i, kujuteldavat numbrit –, see hoopis kloonib maailma, luues täielikult väljamõeldud olemise. Fotograafia võib väljendada maailma ühes piiratud tähenduses, kuid ainult selleks, et tekitada fiktsioon ja paljastada väljamõeldud loomingu ontoloogia.

Ma leian, et kloon on väga tõhus petis, nii oskuslik ja nii põhjalikult ellu lõimunud, et ta on tõelisest asjast täiesti eristamatu. Trummar Phil Collins ja kunstnik Phil Collins võivad mõlemad olla tõeline Phil Collins. Nad on mõlemad PHIL COLLINSI teesklejad ning ühtlasi iseenda ja Phil Collinsi teesklejad enne, kui me Phil Collinsit tundma õpime. Lisaks Phil Collinsile on ka ilukirjanduse autor petis *par excellence*. Autor teeb karjääri iseennast asendades, ja isegi kirjandusvaldkonna sees hoidutakse tõelist autorit ekslikult pidamast autori tegelaskujuks, selleks, kes kirjutab, mitte aga selleks, kes elab kirjutaja elu. Nende kahe ühendamist nimetatakse sihilikuks pettekujutelmaks – omistamis-kavatsuse pettekujutelmaks.

Bioloogilise meediumi sees puudub iga-sugune kavatsuse väljendus. Agar, mida kasutatakse laialdaselt laborites ja magustoitudes, ei ole isegi eluvorm iseenesest. See on tarrend, mida saadakse keedetud vetikatest. See moodustab inertse massi, milles koli-või tuberkuloosibakterid võivad lihtsalt tegutseda. See ei lisa eksperimentidele ei muutujaid ega tähendust.

Üritan vabaneda oma kavatsusest ja koostada näituse ilma seda eelnevalt kujutlemata. Üritan mõelda, et teesklen iseennast ja mu kavatsus ei mängi mingit rolli. Ent tõsi on see, et kogu mu

ettevõtmine kubiseb spekulatiivsetest kujutistest, mille kohta ma saan otsuseid langetada (või siis teeb seda minu teeskleja): diagrammid, korruseplaanid, stoppkaadrid veel tegemata filmidest, iPhone’i fotod pooleliolevatest töödest ja ohtralt 3D-mudeleid. Mul on plaan, mida ma üritan peaaegu ära kaotada.

Vahest võiksite minust mõelda kui kellestki, kes keedab vetikaid. Kellestki, kes keedab pimedas koopas vetikaid, samal ajal kui Jeesus norskab.

KUNSTIHOONE PUBLIKUPROGRAMM

TÖLGENDUSMÄNGUD

5–8-aastastele
Kestvus 90 min

Fookus: kunstiteoste vaba tõlgendamine
Kunstisõnavara: fotograafia, kuraatorinäitus
Üldoskused ja -pädevused: mänguuskused, tunnetus- ja õpioskused, sotsiaalsed oskused; väärtuspädevus, sotsiaalne pädevus, suhtluspädevus

Mis juhtub, kui kuraator loobub konkreetsest kavatsusest ja annab vaatajale vabaduse nautida näitust nii, nagu igaüks soovib? Sünnib vabadus vaadata just nii, nagu ise soovid! “Tõlgendusmängud” on näituse mängulise tõlgendamise ruum, kus uurime üksi ja grupis, püsti ja pikali, silmade ja kõrvade, mõistuse ja tundega. Keskmes on tähelepanelik vaatamine, seoste loomine ja teostest lähtuvad fantaasiarohked lood. Tunni lõpuosas koostame oma näituse.

VAAT, KUS LUGU!

9–12-aastastele
Kestvus 90 min

Fookus: ühe teose erinevad tõlgendused
Kunstisõnavara: kuraatorinäitus, fotograafia
Üldpädevused: väärtuspädevus, sotsiaalne pädevus, suhtluspädevus

“Vaata, kus lugu!” on põnev teekond fotokuu näitusel “Visuaalkurnatus”, mille jooksul saame sirutada keha ja kujutlusvõimet ning jutustada tähelepanelikkusega loodud lugusid. Uurime üksi ja grupis, püsti ja pikali, silmade ja kõrvade, mõistuse ja tundega. Tunni teises pooles küsime, mis teeb fotost kunstiteose, ning koostame oma näituse, kasutades meie telefonides olevat fotokogu.

FIKTSIOON

13+ vanusegrupile
Kestvus 90 min

Fookus: teoste loominguline tõlgendamine
Kunstisõnavara: kuraatorinäitus, fiktsioon, visuaalsus, narratiiv
Üldoskused ja pädevused: kultuuri- ja väärtuspädevus, suhtluspädevus, digipädevus

“Mis siis, kui laseksime lahti mõttest, et näitus peab peegeldama midagi kunstist või ümbritsevast olukorrast? Mis siis, kui selle asemel lubame sellel olla fiktsioon?” Nii küsib Anthea Buys, näituse “Visuaalkurnatus” kuraator. Nii kohtubki näitusel tähelepanelik teoste vaatlus tõlgendusvabadusega. Tulemuseks on põnevad seosed ja fiktsioon, lugude jutustamine. Tunni teises pooles võtame analüüsi alla fotod isiklikust nutiseadmest, et leida, mis teeb ühest fotost kunstiteose, ning koostame neist kureeritud näituse.

SALLY SABAS

(laupäev, 30. september)
Kestvus 60 min

Suur, karvane ja sõbralik Sally-koer võtab oma pika saba otsa näituse kõige väiksemad külastajad (u 4–8-aastased), et teha koos üks mänguline ringkäik ning tutvustada koos lastega nende vanematele näitust. Programm on nagu hea perefilm, mis pakub vaatamis- ja avastamisrõõmu suurtele ja väikestele kunstisõpradele.

RINGKÄIK

(laupäeviti, v.a 30. september)
Kestvus 60 min

Laupäevase ringkäigu jooksul avastame teoste tähenduskihtide rikkaliku maailma, osalejatel on soovi korral võimalik ka ise panustada tõlgenduste paljususse.

Galeriitunnid toimuvad kolmapäevast reedeni, soovitatav on grupp ette registreerida aadressil publik@kunstihoone.ee, kuid võib ka kohale tulla ja kassast küsida – suure töönaosusega saab galeriitunnist osa ka ette teatamata!

(NB! Eelregistreerimiseta tundide ajavahemik on kolmapäevast reedeni 12:00–14:30, registreerimisel on valik suurem).

KUNST ON OLULINE!

VISUAALKURNATUS

Andrew Amorim (NO)
Victoria Durnak (NO)
Mathijs van Geest (NO/NL)
Carl Johan Högborg (NL/SE)
Henri Hütt (EE)
Toril Johannessen (NO)
Paul Kuimet (EE)
Laura Kuusk (EE)
Antonis Pittas (GR/NL)
Mårten Spångberg (SE)
André Tehrani (NO)
James Webb (ZA)
Kristina Õllek (EE)

Kuraator:
Anthea Buys

“Visuaalkurnatus” on näitus fotograafiaga seonduvatest kunstiteostest, mille kokku toomise põhjused peituvad kinnistamise, spekulatsioonide ja sundmõttelise vaatamise fiktsioonis. Näitusel kasutatakse fotograafia mõistet pigem lähenemisviisina visuaalsele maailmale kui kindlate tehniliste omadustega piirduva vahendina. Sellise mõtteviisi järgi tähendab foto viisi, kuidas keegi maailma suhtub ja seda mõtestab, ning seega ei piirdu fotograafia traditsiooniliste fotode loomisega.

Eelistades fiktsiooni kriitilisele või selgitavale häälele, püütakse tutvustada usaldamatuse kokkulepet kuraatori (või institutsiooni) ja näitusekülastaja vahel.

Kui ilukirjandusteose lugeja asub romaani juurde, peatab ta nii-öelda oma umbusu ning otsustab väljamõeldisega ajutiselt kaasa minna, teeseldes, et jutustuse sündmused on tõelised ja selle tegelased detailselt välja joonistatud päris inimesed.

Näitusel tekitab fiktsiooni toomine reaalsuse alale pigem usaldamatust. Fiktsioon tuletab meile meelde, et kuraatorit, institutsiooni ega kunstiteoseid ei tohi liialt usaldada. Kuraatori autorsus on selle näituse puhul ühelt poolt alla surutud, teiselt poolt aga üledetermineeritud. See esineb kahes vormis: esimesel juhul on tegu lihtsalt valitud kunstiteoste ja välja mõeldud kontseptsiooniga nagu iga teise näituse puhul. Teisel juhul areneb kunstiteoste kõrval välja justkui mitte täielikult nähtav tekst, mis õpib ja näppab teostelt ootamatutel viisidel.

Kõige selle ja ka kujutisuse idee enda taga on pettepilt digitaalsusest kui teatavast täielikust sügavikust, milles võivad leiduda, kaduda või tekkida mis tahes kujutised, mis ei ole kellegi konkreetse loodud. Näitus ei siuna ega ülista digitaalsust, vaid pelgalt tunnistab seda kui vajalikku tingimust meie tänapäevastes suhetes kõikvõimalike kujutiste ja isegi nägemise endaga.

Trükkis ilmub koos näitusega “VISUAALKURNATUS” Tallinna Kunstihoones 2.09.–8.10.2017. Tekstid: Anthea Buys ja kunstnikud.

Graafiline disain: Indrek Sirkel & Jan Tomson. Inst allatsioon: Valge Kuup OÜ. Tõlked: Priit Silm, Refiner.

Publikuprogramm: Annely Köster, Minni Hein & Sally Stuudio; Darja Nikitina. Näituse toimekond: Karolin Nummert, Kadri Laas, Siim Preiman, Laura Toots. Toetajad: Eesti Kultuurkapital, Kultuuriministeerium, Tallinna Kultuuriamet, Veinisöber, Kuu Stuudio, Sadolin, EV100, Mondriaan Fond, Kalev Spa, Eesti Fotokunstnike Ühendus, Eesti Kaasaegse Kunsti Arenduskeskus, Tallinna Fotokuu, Bergen omavalitsus, Norwegian Arts Council, Hordaland Kunstsenter, Digiekraanid